

Tiivistelmä kuntien lausunnoista Ekokympin kiertotalousohjelmasta 2026–2030

1. Ohjelman yleisarvio ja strateginen suunta

LAUSUNNOT:

Kunnat pitävät ohjelmaa huolellisesti valmisteltuna, realistisena ja toteuttamiskelpoisena sekä hyvin kuntien tarpeisiin soveltuvana. Ohjelman tavoitteiden katsotaan tukevan valtakunnallisia ja alueellisia ilmasto-, ympäristö- ja resurssiviisaustavoitteita.

Visio nousta valtakunnallisesti tunnetuksi kiertotalousalueeksi koetaan tärkeäksi ja sitä pidetään strategisesti vahvana yhteisenä tahtotilana.

Useat kunnat korostavat, että kiertotalous ei ole vain ympäristötoimintaa vaan myös elinvoima- ja elinkeinopolitiikkaa, ja että yritysten roolia tulisi vahvistaa ohjelmassa.

VALMISTELUSTA LISÄYKSET:

Kirjataan ohjelmaan näkökulma, että kiertotalousohjelman on kuntien ja Ekokympin yhteistyötä ohjaava dokumentti. Ohjelmaa toteutettaessa hyödynnetään yritysten palveluntarjontaa ja ammattitaitoa. Kiertotalousohjelma on monialainen ohjauskeino, jolla voidaan tukea monien eri alojen yritysten elinvoimaa Kainuussa ja Vaalassa – ei pelkästään jätehuoltourakoitsijoiden. On mahdotonta pitää ohjausryhmässä mukana kaikkien alojen yrityksiä vaan ohjausryhmä pyytää tarvittaessa kuhunkin asiaan liittyen yritysten asiantuntijoita mukaan suunnitteluun.

2. Vastuunjako ja roolit

LAUSUNNOT:

Kunnat pitävät vastuunjakoja Ekokympin, kuntien ja tuottajayhteisöjen välillä selkeänä ja lainsäädännön mukaisena.

Useassa lausunnossa tuodaan esiin tarve selkeyttää vastuita yhdyskuntajätteen ja yritys-/teollisuusjätteiden välillä, jotta kilpailuneutraliteetti ja luottamus eri toimijoiden välillä vahvistuvat.

Kunnat korostavat Ekokymppin roolin selkeyttämistä sen ydintehtävissä ja yksityisen sektorin liiketoimintamahdollisuuksien turvaamista.

VALMISTELUN KOMMENTIT:

Roolijako eri toimijoiden välillä jätehuollon järjestämisestä tulee lainsäädännöstä. Ekokymppi hoitaa kuntavastuullista jätehuoltoa (kotitaloudet, loma-asunnot ja kunnan hallinto- ja palvelutoiminta) ja yhteistyötä tuottajayhteisöjen kanssa pakkausjätteiden kuljetuksien järjestämisessä. Yritykset ovat vastuussa yritys- ja teollisuusjätteiden jätehuollosta. Ekokymppin rooli yritysjätehuollossa on rajattu ainoastaan toissijaisen vastuun (TSV) toimintaan eli siihen, että palvelua voidaan tarjota asiakkaan pyynnöstä palvelutarjonnan puutteen vuoksi. Tämä lakisääteinen roolitus ei estä tekemästä hyvää yhteistyötä, mutta vastuunjako on säilytettävä selkeänä.

3. Yritysyhteistyö ja markkinavaikutukset

LAUSUNNOT:

Kaikki lausunnot painottavat, että yritysten roolia kiertotalouden toteuttajina tulisi tuoda ohjelmaan nykyistä vahvemmin, erityisesti:

- yritysten asiantuntijuuden hyödyntäminen
- pilotointiyhteistyö
- materiaalivirtojen teollinen hyödyntäminen
- avoin markkinavuoropuhelu
- yritysvaikutusten arviointi osana ohjelmaa

Kunnat toivovat, että ohjelmaan kirjataan selkeämmin, miten yritysytteistyötä tehdään ja mitä mahdollisia kumppanuusmuotoja on.

VALMISTELUN KOMMENTIT:

Katso kohta 1-2. Ohjausryhmä voi määritellä raportointiin mittareita, joilla voidaan seurata yritysvaikutuksia esimerkiksi urakoiden määrää ja ostettujen palveluiden euromäärä. Mittaroinnissa on kuitenkin kunnioitettava yritystoiminnan liikesalaisuuksia. On huomioitava, että kiertotalousohjelmaan ovat sitoutuneet Ekokymppi ja sen omistajakunnat ja avoimuus kaikista hankinnoista koskee kaikkia osapuolia. Lisäksi tämä tarkoittaa sitä, että avoimuutta ja kykyä hyvää yhteistyöhön tarvitaan myös elinkeinoelämältä.

4. Jätteen synnyn ehkäisy, uusiokäyttö ja hankinnat

LAUSUNNOT:

Kunnat suhtautuvat erittäin myönteisesti jätteen synnyn ehkäisyyn ja sen nostamiseen ensisijaiseksi tavoitteeksi.

Esille nousevat erityisesti:

- ruokahävikin vähentäminen, erityisesti varhaiskasvatuksessa ja opetustoimessa
- purkumateriaalien paikallinen hyödyntäminen
- kiertotalouskriteerien vahvistaminen kunnan hankinnoissa
- tuotteiden korjattavuus, huollettavuus ja kierrätysmateriaalien käyttö

Kunnat toivovat myös TKI-toiminnan korostamista, jotta sivuvirtoja ja jätteitä voidaan hyödyntää uusissa tuotteissa.

VALMISTELUN KOMMENTIT:

Ei lisättävää

5. Lajittelu, kierrätys ja teknologian hyödyntäminen

LAUSUNNOT:

Kunnat ovat yksimielisiä siitä, että kierrätysasteen nosto ja syntypaikkalajittelu ovat ohjelman ytimessä.

Lausunnoissa korostetaan:

- tarvetta yhtenäisille lajittelukäytännöille koko alueella
- älyastioiden, sensoritekniikan ja digitaalisten järjestelmien pilotointia
- lajittelututkimusten esittämistä kunnittain
- automatisoitujen ratkaisujen asteittaista käyttöönottoa kustannusvaikutukset huomioiden

Myös rakentamisen ja purkamisen materiaalien ohjaaminen hyötykäyttöön sekä alueellisten materiaalipankkien kehittäminen nähtiin tarpeellisiksi.

VALMISTELUN KOMMENTIT:

Ei lisättävää

6. Palveluverkko, saavutettavuus ja yhdenvertaisuus

LAUSUNNOT:

Lausunnoissa painotetaan, että palvelujen tulee olla:

- saavutettavia myös harvaan asutuilla alueilla
- yhdenvertaisia asukkaille, yrityksille ja matkailijoille
- joustavia, esimerkiksi laajennettujen aukioloaikojen ja automaation avulla

Pitkät välimatkat, kausivaihtelu ja haja-asutus alueilla tulee huomioida palveluverkon kehittämisessä. Kunnat korostavat, että palvelutason parantaminen ei saa johtaa kohtuuttomiin kustannusten nousuihin.

VALMISTELUN KOMMENTIT:

Jätehuollon palvelutasomäärittelyllä pyritään siihen, että palvelutaso on riittävän kattava, kustannustehokas ja laadukas. Palvelutasomäärittely on erillinen Ekokymppin strateginen dokumentti, jonka avulla nähdään palvelutason pidempiaikaiset vaikutukset palveluihin, investointeihin ja kustannustasoon. Huomioitavaa on, että yritysten ja matkailun jätehuolto ei kuulu Ekokymppin vastuulle vaan siitä huolehtivat muut tahot. Ekokymppi voi ottaa näitä palveluita hoitaakseen palvelutarjonnan puuttuessa toissijaisen vastuun nimissä.

7. Viestintä, neuvonta ja ympäristökasvatus

LAUSUNNOT:

Kunnat pitävät viestintää kriittisenä ohjelman onnistumiselle. Esille nousivat seuraavat tarpeet:

- selkeä, kohdennettu ja monikanavainen viestintä eri asukasryhmille
- erityinen huomio ikääntyneisiin, nuoriin ja vapaa-ajan asukkaisiin
- päätöksentekijöille säännöllinen tilanneviestintä
- varhaiskasvatuksen ja koulujen ympäristökasvatuksen vahvistaminen
- digitalisaation hyödyntäminen myös asukasviestinnässä

VALMISTELUN KOMMENTIT:

Kiertotalousohjelman viestinnän tueksi Ekokymppi on kutsunut koolle työryhmän, joka koostuu kuntien ja Ekokymppin viestintähenkilöistä. Tällä varmistetaan viestinnän yhteistyö kuntien kanssa ja eri kohderyhmien laajempi tavoitettavuus. Viestinnän hyvällä organisoinnilla varmistetaan myös hyvien käytäntöjen jakaminen osallistujien kesken. Viestinnän työryhmä voi tarvittaessa aktivoida mukaan ja tehdä yhteistyötä myös yrittäjien kanssa. Kiertotalousohjelman ohjausryhmän tulee tehdä aktiivisesti yhteistyötä viestinnän työryhmän kanssa, jotta varmistetaan tiedon jakaminen kaikille, myös päättäjille.

8. Kustannukset, talous ja taloudellinen kestävyys

LAUSUNNOT:

Kunnat toivovat:

- kustannusvaikutusten vuosittaista seurantaa
- läpinäkyvää raportointia
- teknologian vaiheittaista käyttöönottoa, jotta taloudellinen kestävyys turvataan
- ettei asiakasmaksuja koroteta ohjelman toteutuksen kustannuksella

VALMISTELUN KOMMENTIT:

Katso kohta 6. Ohjausryhmä pohtii talouden mittariston rakentamista, sillä kiertotalousohjelman raportoinnin tulee sisältää tietoa kiertotalousohjelman kaikilta osapuolilta - Ekokymppiltä ja omistajakunnilta. Mittareiden täytyy olla sellaisia, että kaikkien osapuolten on vaivatonta tuottaa tietoa mittaristoon ja tietojen on oltava vertailukelpoisia keskenään. Jätetaksan ohjaavuutta seurataan osana raportointia.

9. Raportointi, seuranta ja mittaristo

LAUSUNNOT:

Kunnat pitävät vuosittaista raportointia välttämättömänä. Toiveita:

- raportoinnin tulee olla selkeää, kunnittain vertailukelpoista ja ohjaavaa
- seurantaryhmässä tulee olla edustus kaikista kunnista

- tavoitteisiin toivotaan myös numeerisia mittareita, esimerkiksi ruokahävikin vähentämiselle
- lähtötilanteen kartoittaminen kunnittain tai alueellisesti on tärkeää

Kunnat painottavat myös, että raportoinnin tulee olla läpinäkyvää ja asukkaille avointa.

VALMISTELUN KOMMENTIT:

Katso kohta 8, raportointi kattaa tietenkin muutakin kuin talouden mittarointia. Ohjausryhmään valitaan edustajat kaikista kunnista, samoin viestinnän työryhmään. Ekokymppi vastaa mittariston ylläpidosta kuntien lähettämien ja Ekokymppin omien tietojen osalta. Ohjausryhmän tehtävä on määritellä mittaristo ja ylläpitää sitä.

10. Ohjelman voimassaolo ja laajuus

LAUSUNNOT:

Ohjelman voimassaolo tulisi kirjata selkeästi vuoteen 2030 saakka tai siihen, kunnes uusi ohjelma hyväksytään.

Lisäksi toivotaan, että ohjelmassa tarkennetaan:

- kehitystoimien vaikutuksia kuntien kustannuksiin
- mahdollisia investointeja päästöjen vähentämiseksi
- jakeiden hyödyntämispotentiaalia alueen sisällä (esim. polttoaine- tai energiakäyttö)

VALMISTELUN KOMMENTIT:

Kirjataan ohjelmaan, että se on voimassa kunnes uusi ohjelma hyväksytään. Kuvataan myös kiertotalousohjelman johdantoon tarkennusta siitä, että ohjelma ei ole erillinen kustannus tai investointi vaan ohjelman avulla raportoidaan ja kehitetään olemassa olevia toimintoja ja käytäntöjä sekä parannetaan kuntien ja Ekokymppin yhteistyötä ja lisäksi innovoidaan uusia kestävän kehityksen mahdollisuuksia. Osallistuvat tahot seuraavat kiertotalousohjelmaan liittyvää taloudellista vaikutusta, joista raportoidaan kiertotalousohjelman yhteiseen mittaristoon.

Yhteenveto

LAUSUNNOT:

Kunnat suhtautuvat ohjelmaan myönteisesti ja näkevät sen kattavana sekä alueen tarpeita palvelevana. Kaikki kunnat ilmoittavat olevansa valmiita edistämään ohjelman tavoitteita yhteistyössä Ekokympin kanssa.

VALMISTELUN KOMMENTIT:

Kiertotalousohjelman johdantoon tulee painottaa sitä, että ohjelman toimenpiteet, raportoinnit ja vaikutusten arviointi ei koske pelkästään Ekokymppiä vaan kaikkia kiertotalousohjelmaan osallistuvia kuntia. Toimenpiteiden ja raportoinnin on oltava sellaisia, että se on mahdollista toteuttaa kaikkien osallistujien osalta. Ohjausryhmän ja viestinnäntyöryhmän toiminta ensiarvoisen tärkeää ja keskeistä yhteisen suunnan ja tekemisen määrittelemiseksi. Em. työryhmät ovat avainasemassa tekemään avointa yhteistyötä ja ylläpitämään keskustelua eri alojen yritystoimijoiden kanssa. Ohjausryhmän rooli on hyvin keskeinen kiertotalousohjelman toimeenpanossa.